

Opatrenia vo výžive v období okolo pôrodu

Prof. Dr. habil. Manfred Hoffmann
Sächsischer Landeskontrollverband e.V.

Špeciálny hosť spoločnosti SK FARM Partners s.r.o.

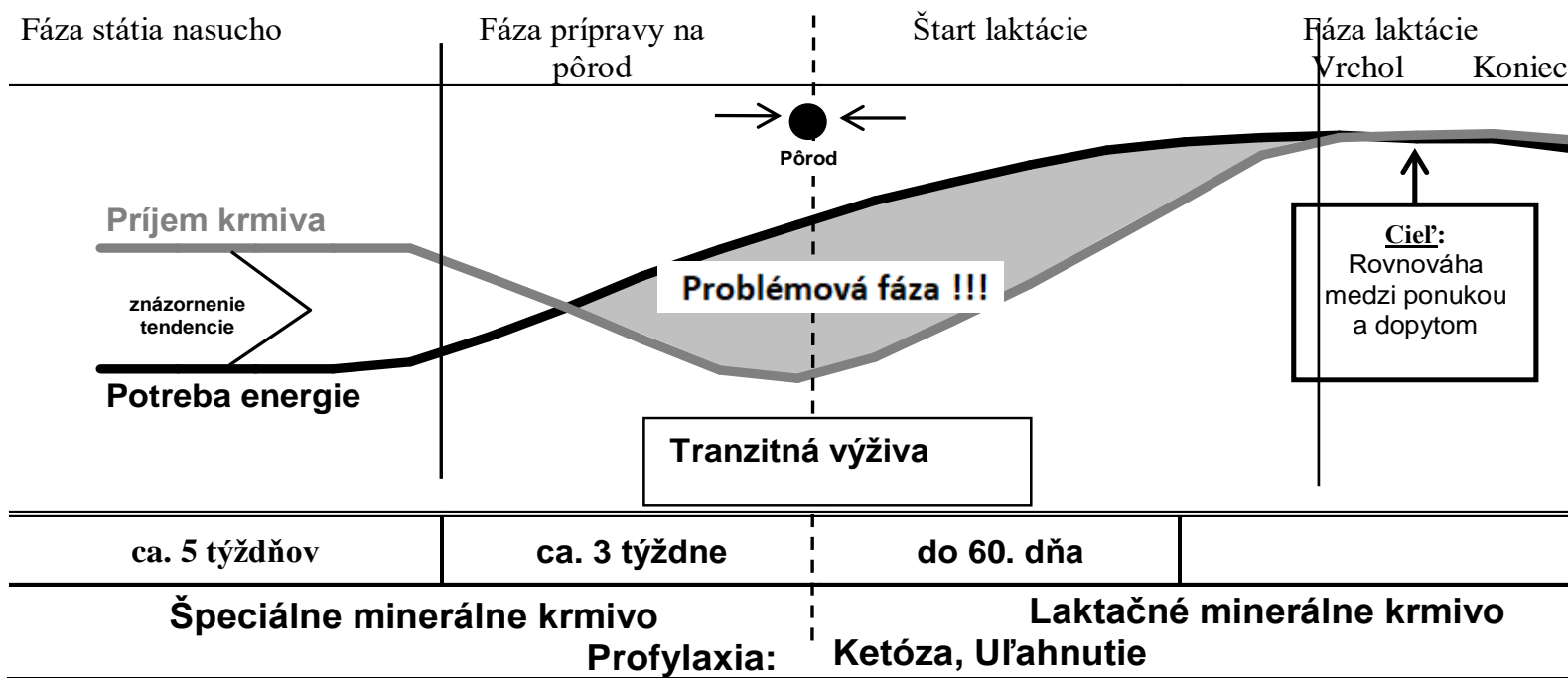
**Príspevok pri príležitosti vyhlásenia výsledkov 11. ročníka o
„Najlepší šľachtiteľský chov holsteinského plemena SR“**

Nitra, 16. máj 2018

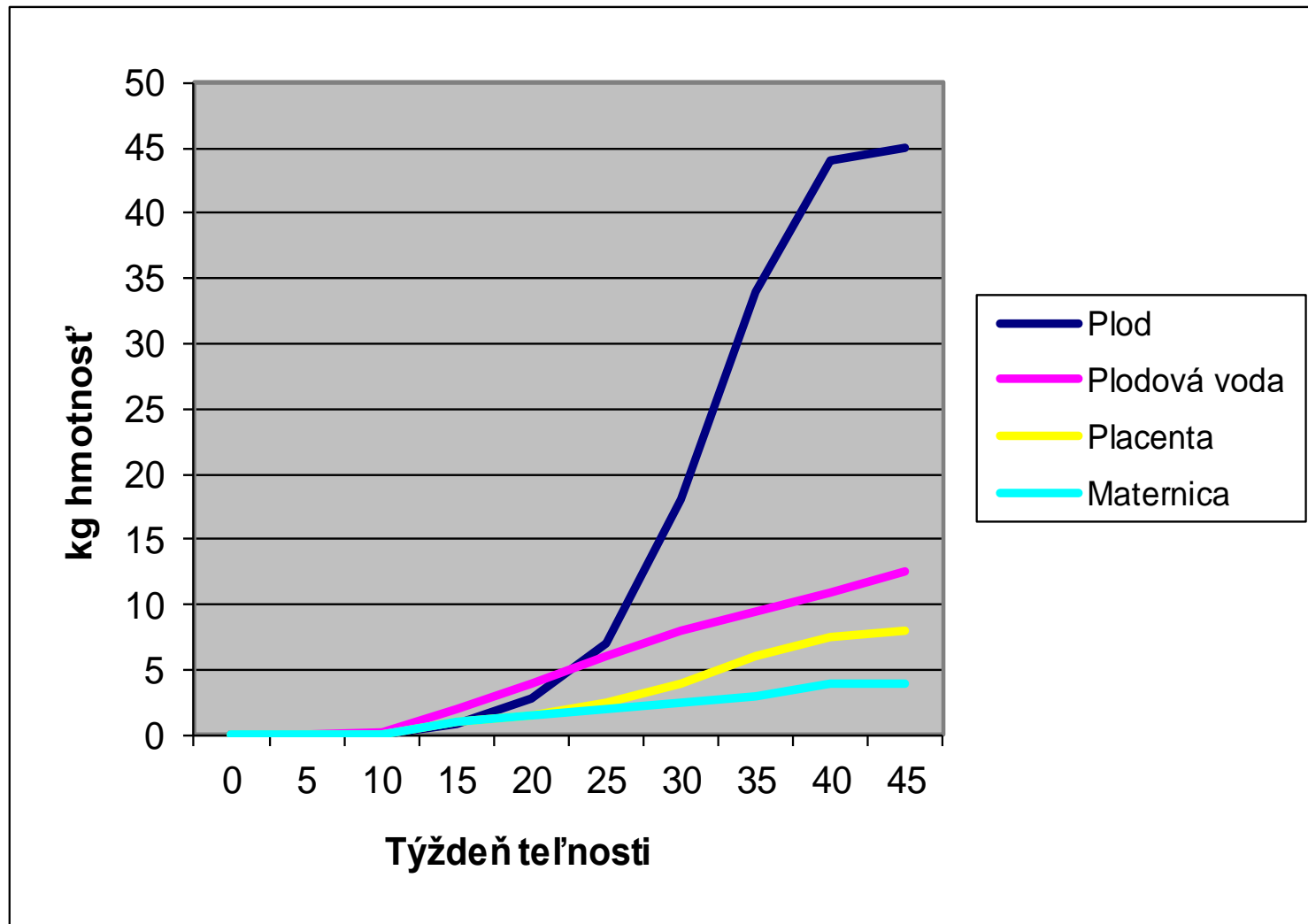

Okolo pôrodné obdobie u dojníc

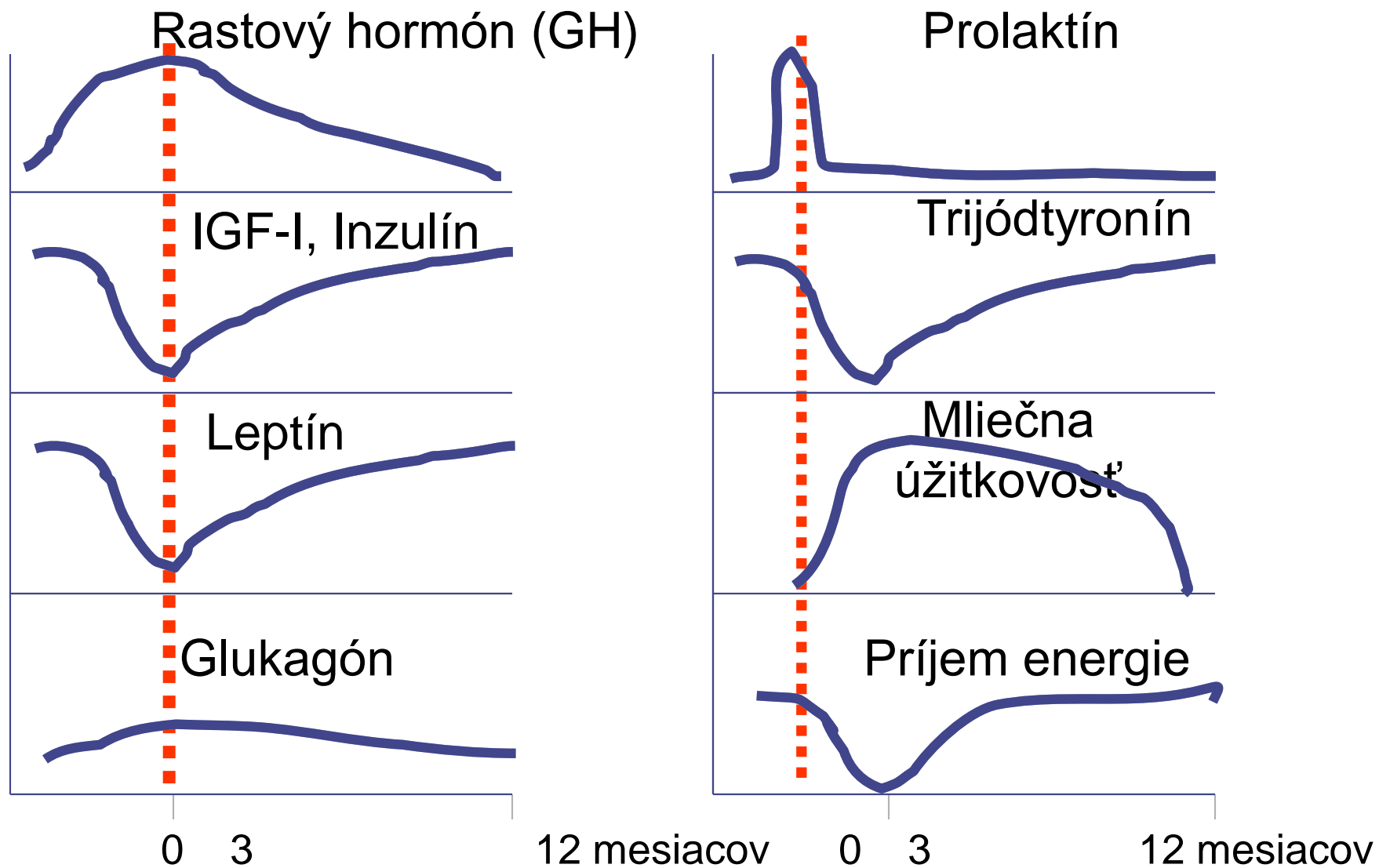
Vysokoteľné kravy = nasuchostojace kravy

Prírastok plodu a produktov počatia počas teľnosti u dojnic (dľa v. Saun, 1991)

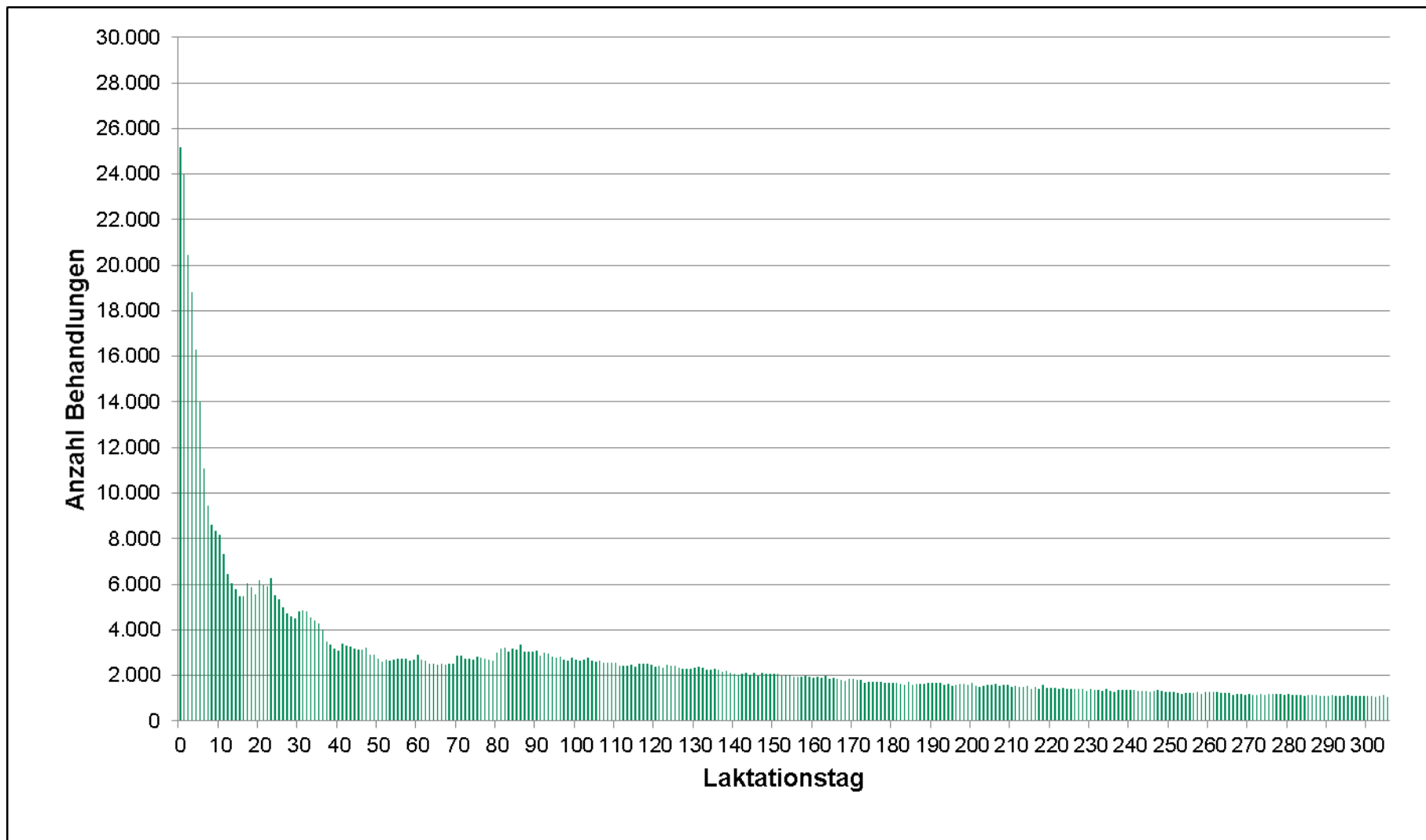
Koncentrácia hormónov v období okolo pôrodu (mod. dľa Kaske, M., Hamann, J. 2013)

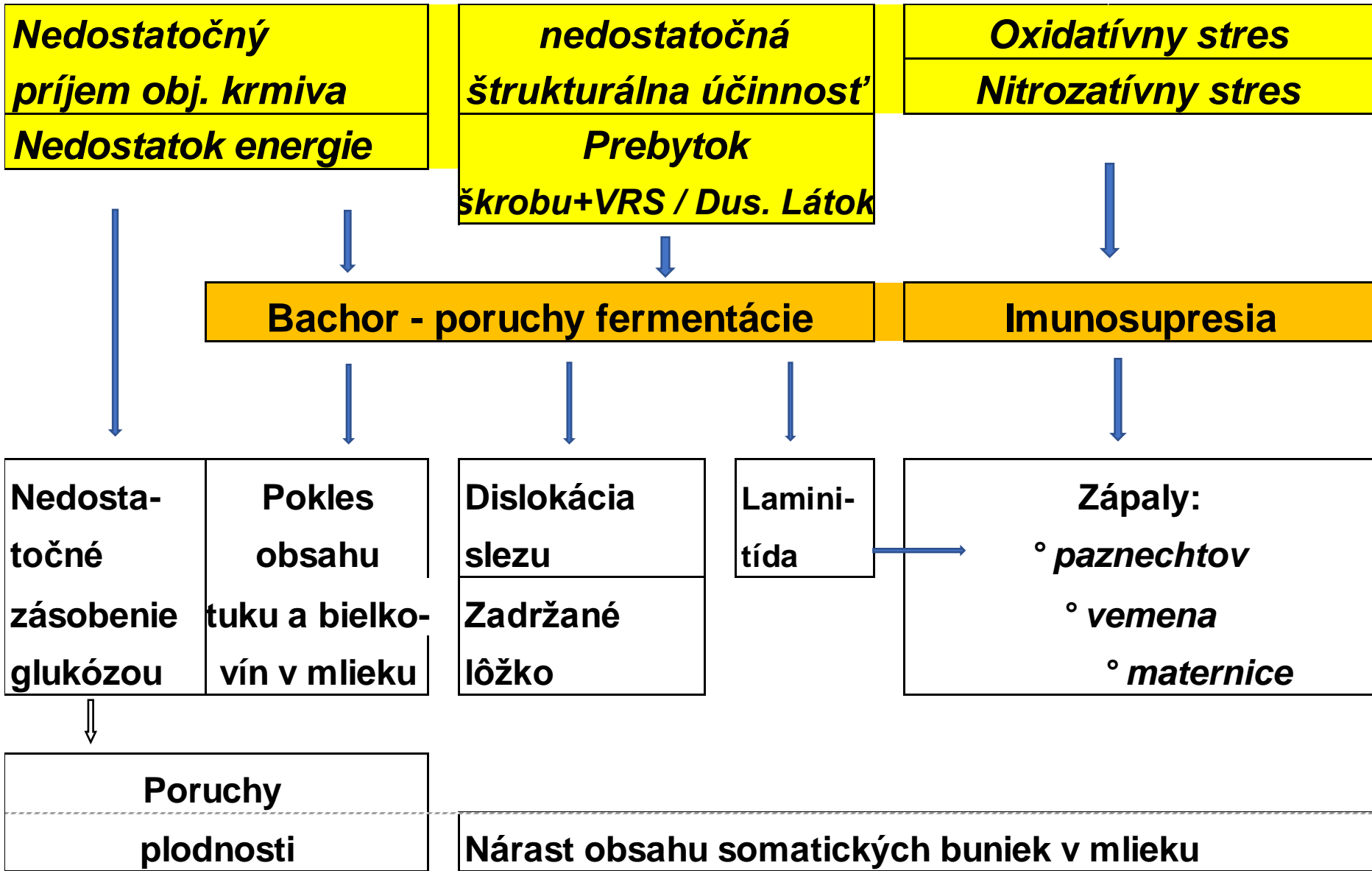

Počet ošetrení v priebehu laktácie

(Römer, 2014)

n = 827.797

Problémy u dojníc po otelení

- ***Negatívna energetická bilancia do max. 6. týždňa p.p. prirodzený, normálny stav***

do 25 % mlieka do 60. dňa p.p. z telesných rezerv:

80 kg tel. hm. ~ 20 kg tel. tuku ~ 1680 MJ NEL ~ 565 kg mlieka

Známka kondície BCS 3,5   mínus 1,0   = 2,5

Hrúbka chrbtového loja 25 mm   mínus 10 mm = 15 mm

- ▶ **Ketotická situácia pri nedozásobení energetickej potreby   o > 15 %**

- ***Riziko porúch látkovej premeny zvýšené na základe nedostatočného prispôsobenia individuálnych zvierat na***
  - ▶ **nízka schopnosť príjmu krmiva (zv. s dobrým a slabým príjmom krm.)**
  - ▶ **nadmerné odbúravanie telesného tuku**
  - ▶ **nedostatočná tvorba glukózy**
  - ▶ **inzulínová rezistencia**
  - ▶ **oxidatívny a nitrozatívny stres**

Efekty vyplývajúce z telesnej kondície

Prebytok energie

v 2. a 3. tretine laktácie

BSC 3,0 - 3,5; VCHL 20 - 25 mm ↓

**Výrazné ukladanie tuku počas
vysokej teľnosti**

**Nedostatočné energetické
rezervy po otelení**

Výrazné odbúravanie telesného tuku po otelení

BCS > 2,5; VCHL > 15-20 ↓

Pokles príjmu krmiva

Nedostatok energie a glukózy

Ketóza

Steatóza

Nedostat. zásob. sexuálneho centra

Poruchy plodnosti

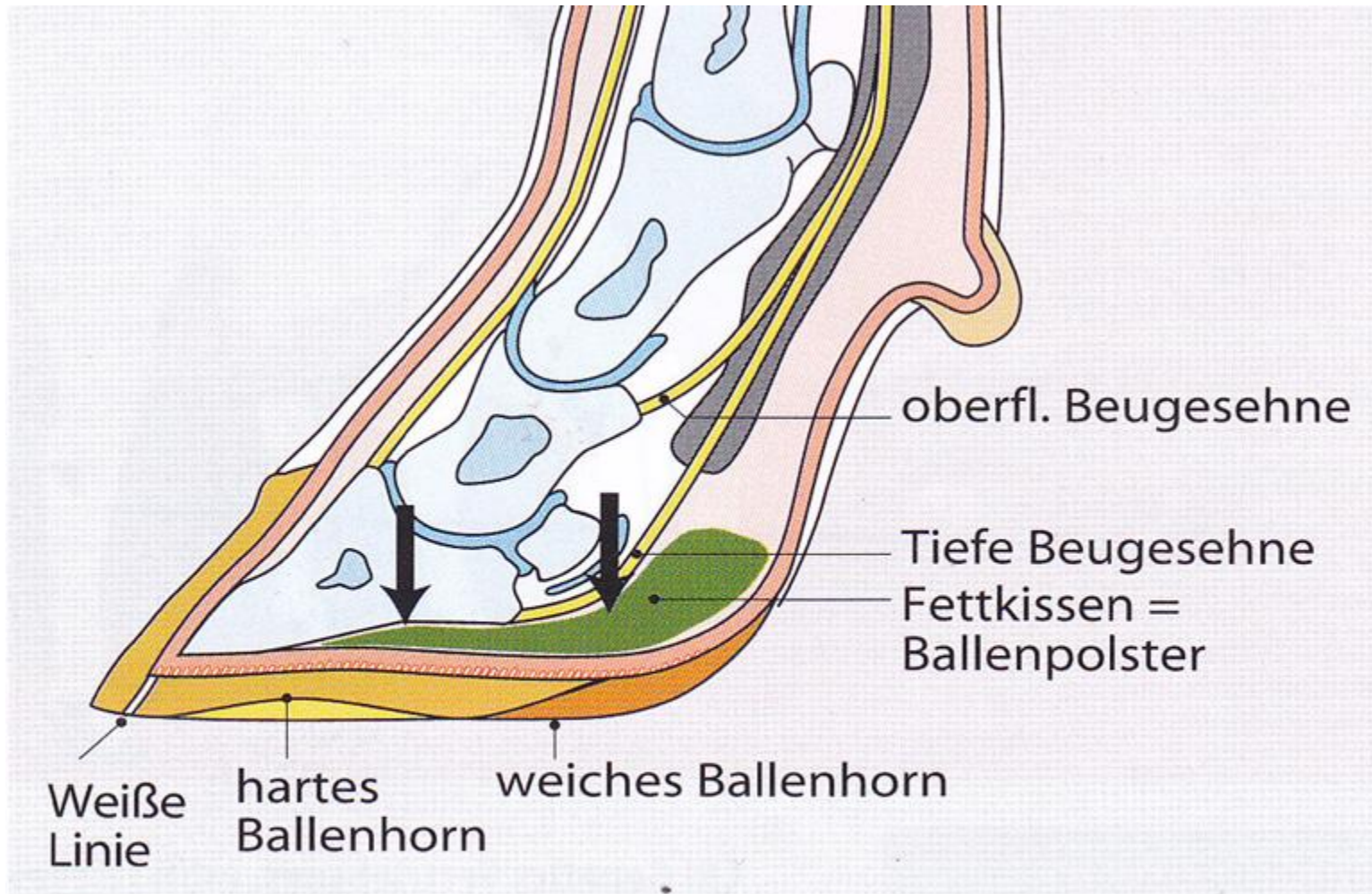
- nepravidelná ruja
- oneskorená ovulácia
- ovariálne cysty
- zadržanie lôžka

**Nárast
somaticky**

**Pokles mliečn.
úžitkovosti**

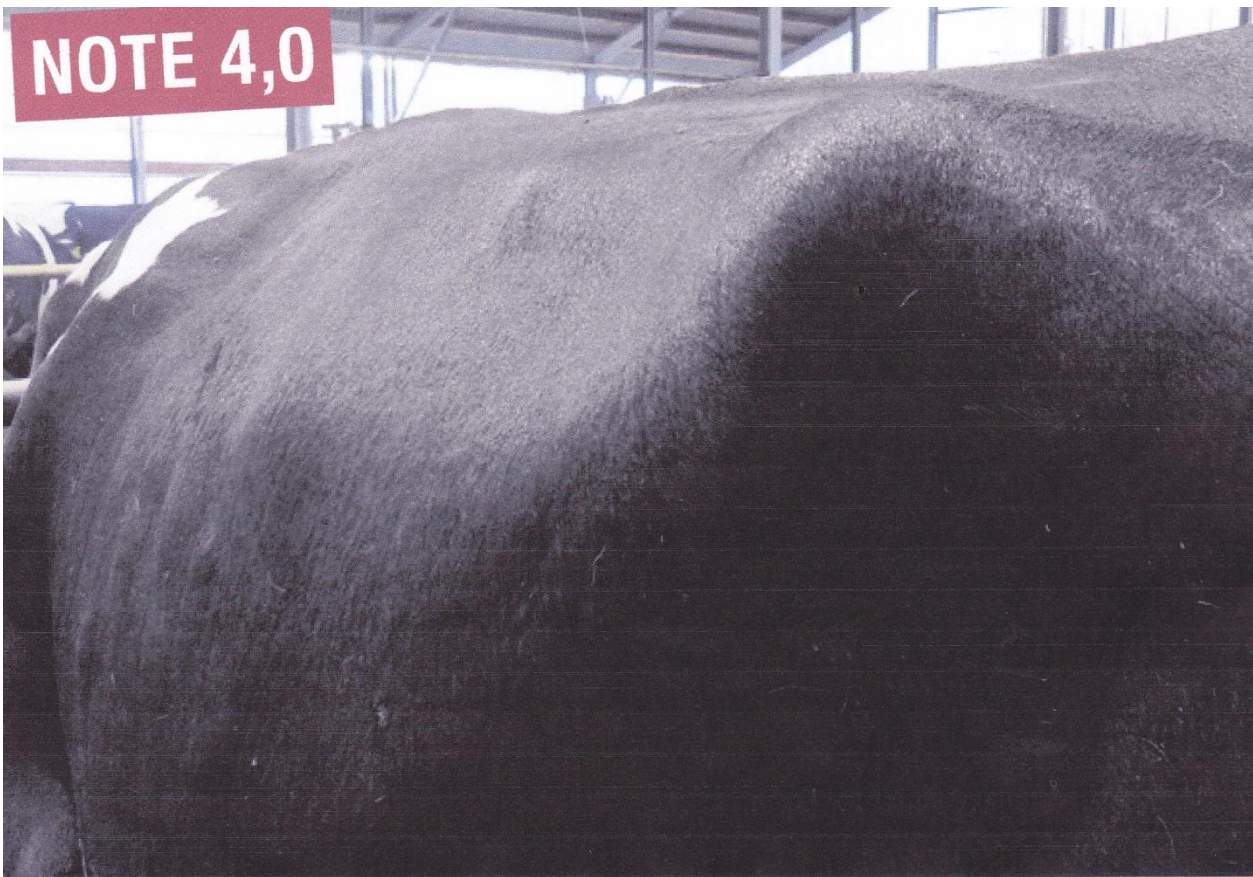
Tukový vankúšik funguje ako tlmič

Das Ballen(fett)polster wirkt als Stoßdämpfer. Probleme entstehen, wenn es keine ausreichende Stärke mehr besitzt.

Elite 6/2016

Hladová jama (naplnenie bachora)

Engelhardt, 2015

Fotos: Kühne

Zásobenie energiou nasuchostojace kravy

Potreba energie MJ NEL na deň	Hraničná hodnota energia MJ NEL / kg suš.		
	Príjem krmiva		
	10 kg suš.	12 kg suš.	13,5 kg suš.
80	> 8,0	> 6,6	> 5,9
75	> 7,5	> 6,3	> 5,6
70	> 7,0	> 5,8	> 5,2
65	> 6,5	> 5,4	> 4,8

Nedostatočná štruktúrna účinnosť

- Zníženie času prežúvania a tvorby slín
- Nižšia motorika bachora
- nevytvorenie plávajúceho koláča

Poruchy bachorovej fermentácie ¹⁾

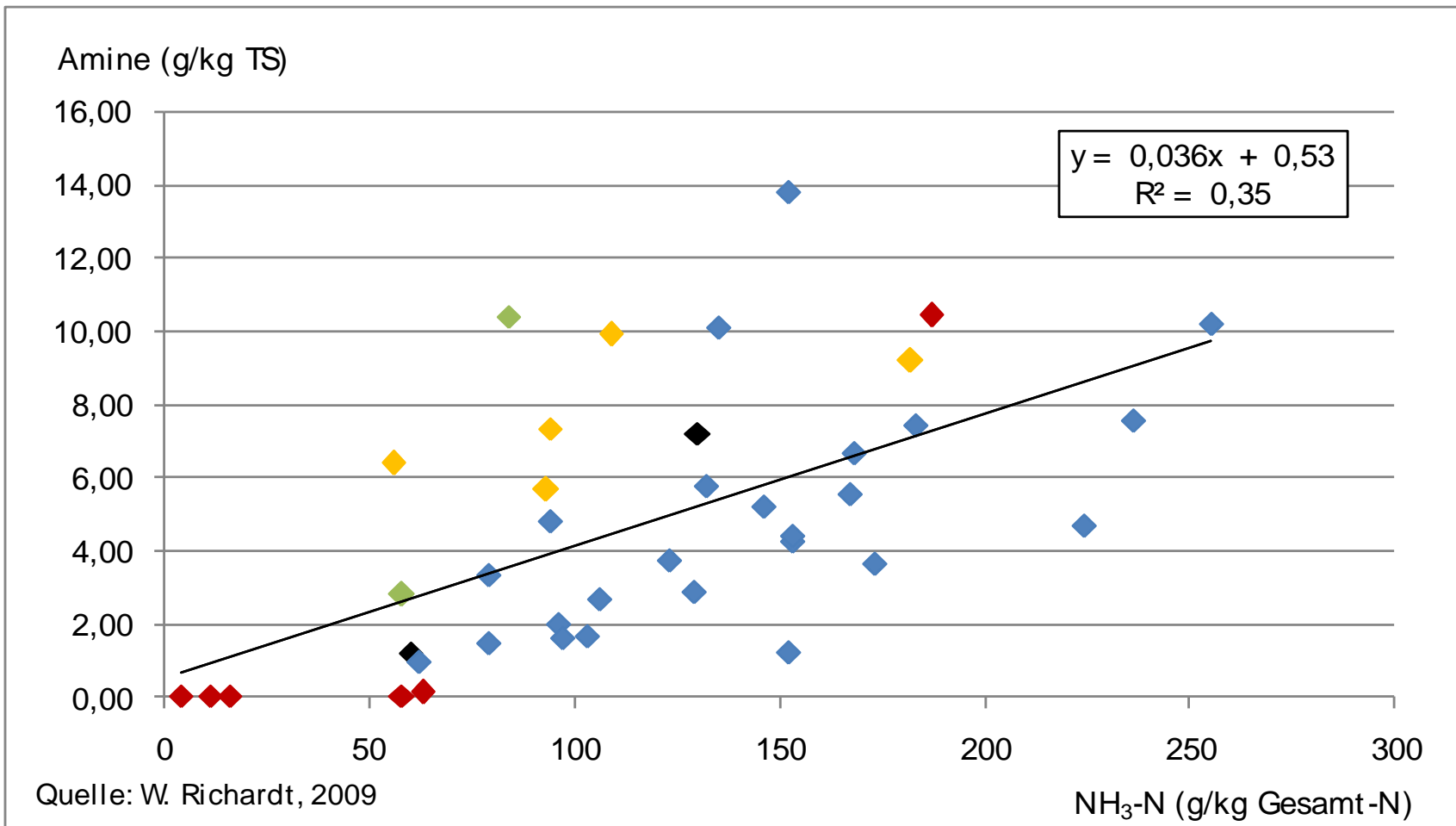
- Zníženie príjmu krmiva o 5 - 20 %
- *Imunosupresia*
- Stúpajúca predispozícia pre zápalové procesy (paznechty, vemeno, genitálie, črevo)
- Vyšší výskyt laminitíd (tvorba biogénnych amínov)
- Pokles mliečnej úžitkovosti a mliečneho tuku
- Nárast počtu somatických buniek v mlieku
- Nárast prípadov dislokácie slezu a tympanií
- Zadržané lôžka, tiché ruje, viac ovariálnych cýst (?)
- Poruchy minerálnej látkovej premeny

Trávne- a leguminózne senáže 1. kosba 2014 - 2016

■ Kvalita kvasenia ■

		2014	2015	2016
pH - hodnota		4.3	4.4	4.5
Úspech konzervácie	známka 1 - 2	86	91	87
	známka 4 - 5	3.7	2.9	4.1
Kyselina maslová	> 0,3 % zo suš.	5.1	2.5	2
	> 0,5 % zo suš.	1.1	0.5	0.6
Kyselina octová	> 5,5 % zo suš.	0.1	0.1	0.9
NH₃ - Obsah	> 8 % z NL	43	52	43
Tepelné znehodn.	> 30 % NL ner. v pep.	3.6	2.7	3.9
Plesnivé	> 10 ⁶ KTJ/g	6.0	5.3	5.7
Popol	g / kg suš. Ø	95 74 - 168	86 68 - 132	90 77 - 103

Korelácia medzi biogénnymi amínmi a obsahom amoniaku v trávnych a leguminózných senážach

Účinky biogénnych amínov na organizmus zvierat'a

1. Pokles príjmu krmiva

2. Imunosupresia

3. Vazoaktívny účinok ("kríza vlásočníc")

Vemeno (tkanivo strukov)

Maternica, plod

Paznechty - škára pazn. → laminitída

4. Poškodenie vnútorných a vonkajšch epitelov

Poškodenie slizníc čriev a
genitálnych orgánov

**5. Ovplyvnenie sekrécie tráviacich štiav a
poškodenie slizníc predžalúdkov**

6. Zvýšenie krvného tlaku

Opatrenia na zamedzenie tvorby amoniaku v silážach

- ▶ Žiadne znečistené siláže (< 100 g popola, < 20 g piesku / kg suš.)
  - ▶ Žiadne mokré siláže (> 28 % sušiny)
  - ▶ Žiadna kyselina maslová a klostrídie
  - ▶ Dodržať všetky známe technologické pravidlá výroby
-
- ▶ Vyhybať sa príliš vysokým NL vo východnom materiály (Hraničné hodnoty sú závislé od krmoviny)
  - ▶ Zohľadnenie odberu živín úrodou pri hnojení dusíkom
-
- ▶ Nesprávne hnojovicové hospodárstvo
    - ° príliš vysoké množstvá, jednostranne zamerané na účinok dusíka
    - ° nehnojiť hnojovicou plochy s krmovinami na jar, kde plánujeme zber na 1. kosbu senáží
    - na jar len anorganické hnojivá na plochy s trávami a pašu
    - ° nesprávny pomer zvieratá / plocha

Potreba glukózy a jej krytie u dojníc

Potreba (na zviera a deň)

° na laktáciu (syntézu tuku a bielkovín, tvorbu laktózy)	3,0 kg
° na teľnosť	0,4 kg
° na zásobenie orgánov	0,4 kg
° ostatná potreba	<u>0,2 kg</u>
spolu	4,0 kg

Krytie potreby

° zo škrobu nedegradovaného v bachore (by-pass škrob)	15 - 30 %
° z glukoneogenézy	70 - 85 %
<u>z toho z kyseliny propiónovej</u>	> 50 %
(1000 g škrobu bakteriálne odbúraného v bachore dodáva približne 150 g kyseliny propiónovej, z toho sa vytvorí v intramediarnej látkovej premene cca. 400 g glukózy)	
<u>z toho z aminokyselín</u>	15 - 25 %
(z mikrobiálnej bielkoviny a by-pass bielkoviny v tenkom čreve rezorbovaných aminokyselín)	
<u>z toho z glukoplastických doplňkov</u>	5 - 10 %

Mlieko a krv ako indikátory ketózy

1. mlieko

mod. dľa Hünninger, Staufenbiel a Pabst, 1999

Tuk : Bielkovina - kvocient > 1,5; ak je obsah bielkoviny < 3,2 %

2. Krvné sérum

Fraser et al.1991, Rossow und Horvath,1988, Staufenbiel, 1998,2014

Acetón > 1,7 mmol / l

β - Hydroxy kyselina maslová > 1,0 mmol / l

Voľné mastné kyseliny < 800 μmol / l

GLDH < 25 U / l

GGT < 25 U / l

Bilirubín < 6,8 μmol / l

Ketotest (Precision Xceed): > 1,2 mmol / l

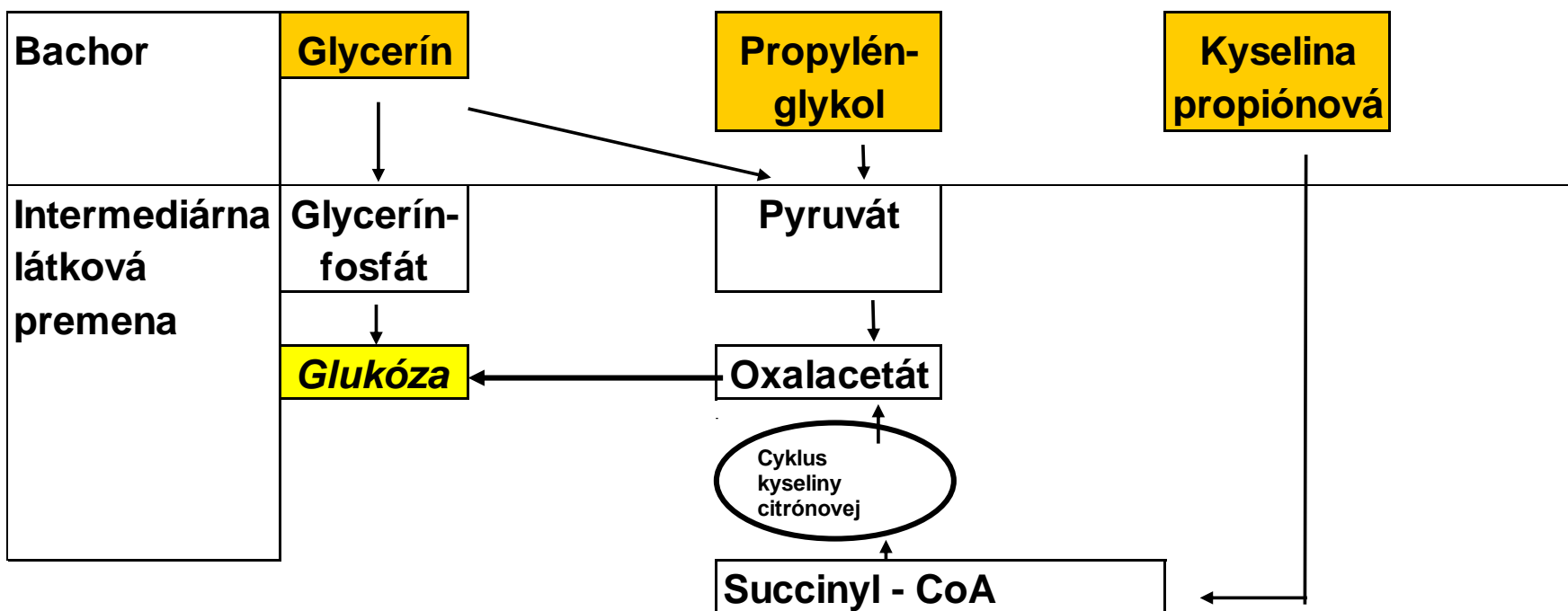
Glukoplastické zlúčeniny

	MJ NEL na kg	na zviera a deň	
		g	MJ NEL
Propylénglykol	9.8	250	2.4
Propionát	10.0	250	2.5
Glycerín ²⁾	9.5	500	4.8

1) Ceny z 15.02.2012;

2) British Standard 2621, Positivliste 2009

Kijora, C., 1996; Simon, O., 1999; Schröder, A. et al., 1999, Ingvarlsen, K.L. et al., 2004

Zohľadniť: najvyššie denné prípustné množstvo skrmovania Propylénglykolu 250 ml/zviera a deň (zelená brožúrka, 2012)

Možné komponenty kombinovaného preparátu určeného na profylaxiu ketózy

Dextróza

rýchla energia pre bachorovú mikroflóru

Glukoplastické substancie (Propylénglykol, Propionát, Glycerín) rýchlo rezorbovatelné z bachora, zvýšia obsah glukózy v krvi, zmiernia účinky ketolátok

---

Niacín (6 g)

spomaľovač lypolýzy, klesá mobilizácia ketolátok, podporuje tvorbu glukózy, podporuje premenu energie a proteosyntézu v bachore

---

Cholín (6 g), Metionín (5g), Betaín (4 g)

bachorovo stabilné, metylový donori, znižujú ukladanie tuku v pečeni

---

L - Karnitín

zvýšené spaľovanie tukov, spomaľuje lipogénu, ukladá zbytky acetylu

---

Probiotiká (živé kvasinkové kultúry)

podporuje bachorovú látkovú premenu, obzvl. celulytickú aktivitu

---

Substancie, ktoré v súčasnej dobe nie sú odporúčané pre dojnice

- **Vitamíny B₁, B₂, B₆,**
- **Vitamín C**
- **éterické oleje (?)**
- **aromatické látky**
- **rôzne bylinky, extrakty z rastlín**
- **Múčky z koralov a rias**
- **Frukto a oligosacharidy**
- **Enzýmy**
- **zmesi magnetických minerálov**
(v zhode s Prof. Weiß-om, Berlín¹⁾)
- **najrôznejšie substancie na detoxikáciu**

¹⁾ autor knihy "Umwelt und Magnetismus", Berlin 1991

Náklady - doplnkové krmivá pre dojnice

Komponent	Jednotka	Relatívna cena za jednotku
Selénové kvasnice	à 10 g	100
L-Karnitín	à 200 mg	90
Biotín	100 00 cmg	90
Metionín, chránený	à 1 %	85
Vitamín E *	à 1000 mg	72
β - karotén	à 1000 mg	70
Fosfor *	à 1 %	65 - 70
Propylénglykol	à 250 ml	60
Chelát medi	à 1000 mg	55
Chelát mangánu	à 1000 mg	50
Chelát zinku	à 1000 mg	40

* patrí k základnému zásobeniu

M. Hoffmann, LKV Sachsen, 2018

Náklady - doplnkové krmivá pre dojnice (pokr.)

Komponent	Jednotka	Relatívna cena za jednotku
Lyzín, chránený	à 1 %	50
Cholín	à 1000 mg	39
Selén - protected	à 10 mg	28
Glycerín	à 500 g	18
Magnézium *	à 1 %	14
Vitamín D₃ *	à 1000 IE	14
Kyselina nikotínová	à 1000 mg	13
Vitamín A * ¶	à 100 000 IE	12
Chlorid sodný *	à 1 %	6
Uhličitan vápenatý *	à 1 %	6

* patrí k základnému zásobeniu

¶ momentálne veľmi vysoká cena

M. Hoffmann, LKV Sachsen, 2018

Stimulačný nápoj po otelení

**Bezprostredne po otelení musí byť nápoj
(preparát + cca. 20 l vlažnej vody)
ponúknutý k voľnému príjmu**

**Zložky: dextróza, živé kvasinkové kultúry,
organizmu ľahko dostupné minerálne zlúčeniny,
vrátane látok na výmenu elektrolytov a.i.**

° **Účinok:**

Uhasiť smäd

Bezpečné podanie špecifických látok

Vyplnenie dutín

Stimulácia tráviacich procesov

Odporúčania ohľadom zásobenia dojníc mikroprvkami

Anke et al., 1979, 1988, 1993; Kincaid 1999, Socha et al., 2000; GfE, 2001; NRC, 2001; Spolders et al., 2006, 2008; Öhlschläger et al., 2007; Dusel et al., 2008;

	Mn	Zn	Cu	Se	Co	J
mg / kg suš. KD	50	50	10	0.20	0.20	0.50
mg / kg minerálneho krmiva (štandard) ²⁾						
nasucho stojace kravy (125 g)	4000	8000	1000	20-30	60	100
laktujúce dojnice (200 g)	4000	8000	1000	20-30	60	100
Stupeň zásobenia						
Krvné sérum µg / l	nevhodné		¹⁾	50 - 90	³⁾	> 100
čierne osrstenie mg/kg	> 6	> 100	> 6	> 0,25	?	?

¹⁾ Určenie ceruloplazmínu v krvnom sére (Dr. Carola Wolf, Rostock)

²⁾ pri nedostatku (Mn, Cu, Zn) uvedené množstvá z 30 - 50 %
nahradit' organicky viazanými formami

³⁾ < 2 µmol / l Methylmalonic acid (MMA)

Profylaktické doplnkové látky v okolo pôrodnom období pri oxidatívnom a nitrozatívnom strese a taktiež chronických systémových zápaloch

- **Antioxidanty**
- **Zlúčeniny s protizápalovým účinkom**

Vitamíny	Vitamín E Vitamín A
Karotinoidy *	β-karotén, Lycopín Xanthophylle (Luteín, Zeaxanthin) β-Cryptoxanthín
Polyfenoly/Flavonoidy *	Flavone, Catechine, Isoflavonoide oligomere Pro-Cyanidine
Alkaloidy *	Sanguinarin
Minerálne látky	síra selén, zinok, meď, kobalt

* sekundárne rastlinné zložky s ergotropným účinkom

Zdroje: Subrai, F.S. (2003); Ulbrich, M. et al. (2004); Watzl, B. (2005); Dr. Eckel GmbH (2008, 2005, 2013);
Phytobiotics Zusatzstoffe GmbH (2009, 2016); Eder et al., 2016

M. Hoffmann, LKV Sachsen, 2018

Nutná suplementácia β -karoténu v dávkach pre dojnice

- krmne dávky chudobné na β -karotén - pod minimálnou hranicou (rozbor krvi s iCheck®)
- krmne dávky s vysokým podielom kukuričnej siláže a nízkou štruktúrnou účinnosťou
- krmne dávky s vysokým podielom koncentrátu - škrobu + cukru (> 250 g v suš. KD)
- krmne dávky bohaté na draslík (> 10 g / kg suš.) a / alebo DCAB > 300 / kg suš.
- Príliš vysoký obsah dusíkatých látok a/alebo popola (viac ako 100 g / kg suš.) v celkovej KD
- Skrmovanie siláží s pH-hodnotou < 3,6, obsahom kyseliny maslovej, zvýšenou kontamináciou plesňami a kvasinkami